

Sygn. akt I CSK 2586/22

POSTANOWIENIE

Dnia 29 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z wniosku J. J.
z udziałem B. H., L. S., M. J.
i K. J.
o częściowy dział spadku po D. S.,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 29 listopada 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej uczestnika postępowania M. J.
od postanowienia Sądu Okręgowego w Szczecinie
z dnia 29 października 2021 r., sygn. akt II Ca 71/21,

1) odrzuca skargę kasacyjną;

2) oddala wniosek adw. N. L. o przyznanie na jej rzecz kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu skarżącemu w postępowaniu kasacyjnym.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 9 października 2020 r. Sąd Rejonowy w Goleniowie, po rozpoznaniu sprawy z wniosku J. J. przy udziale B. H., L. S., M. J. i K. J. o częściowy dział spadku po D. S., sygn. akt I Ns 265/16:

1. ustalił, iż w skład spadku po D. S. (z domu J.), zmarłej 6 października 2011 r. w R., wchodzi prawo własności nieruchomości rolnej zabudowanej - działki nr [...] położonej w Ż. gmina [...], Kw nr [...] o wartości 166.000 zł;

2. dokonał częściowego działu spadku po D. S. w ten sposób, iż prawo własności nieruchomości opisanej w pkt I. postanowienia przyznał na rzecz uczestnika M.J.;
3. ustalił, iż uczestnik M. J. dokonał nakładów na majątek spadkowy opisany w pkt 1. postanowienia z tytułu podatku od nieruchomości opisanej w pkt 1. postanowienia w wysokości 1499 zł;
4. tytułem spłat i wyrównania udziałów w majątku spadkowym po D. S. zasądził od uczestnika M. J. na rzecz:
 - a) uczestnika L. S. kwotę 82.250.52 zł.
 - b) uczestnika K. J. kwotę 20.562,63 zł.
 - c) wnioskodawcy J. J. kwotę 20.562,63 zł,
 - d) uczestniczki B. H. kwotę 20.562,63 zł,

przy czym powyższe kwoty płatne będą jednorazowo w terminie 6 miesięcy od dnia uprawomocnienia się postanowienia kończącego sprawę, wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w razie opóźnienia w płatności powyższych kwot;

V. udzielił zabezpieczenia spłaty kwoty

1. 82.250,52 zł zasądzonej w punkcie IV. postanowienia wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie opisanymi w pkt IV. postanowienia na rzecz L.S. poprzez ustanowienie hipoteki przymusowej do kwoty 82.250,52 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie opisanymi w pkt IV. postanowienia na rzecz L. S. na nieruchomości opisanej w pkt I. postanowienia,
2. 20.562,63 zł zasądzonej w punkcie IV. postanowienia wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie opisanymi w pkt IV. postanowienia na rzecz K. J. poprzez ustanowienie hipoteki przymusowej do kwoty 20.562,63 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie opisanymi w pkt IV. postanowienia na rzecz K. J. na nieruchomości opisanej w pkt I. postanowienia,
3. 20.562,63 zł zasądzonej w punkcie IV. postanowienia wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie opisanymi w pkt IV. postanowienia na rzecz J. J. poprzez ustanowienie hipoteki przymusowej do kwoty 20.562,63 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie opisanymi w pkt IV.

postanowienia na rzecz J. J. na nieruchomości opisanej w pkt I. postanowienia,

4. 20.562,63 zł zasądzonej w punkcie IV. postanowienia wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie opisanymi w pkt IV. postanowienia na rzecz B. H. przez ustanowienie hipoteki przymusowej do kwoty 20.562,63 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie opisanymi w pkt IV. postanowienia) na rzecz B. H. na nieruchomości opisanej w pkt I. postanowienia.

postanawiając, że zabezpieczenie upadnie z chwilą zapłaty przez uczestnika M. J. zasądzonych na rzecz wnioskodawcy i uczestników kwot zasądzony w pkt IV. postanowienia;

VI. ustalił, iż każdy z uczestników ponosi koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie;

VII. nakazał pobrać od J. J. na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Goleniowie kwotę 284.26 zł. tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych;

VIII. oddalił wnioski stron w pozostałym zakresie;

IX. nakazał pobrać od Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Goleniowie na rzecz adw. N. L. kwotę 1476 zł tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną świadczoną z urzędu uczestnikowi M. J..

Po rozpoznaniu apelacji uczestnika M. J. Sąd Okręgowy w Szczecinie postanowieniem z 29 października 2021 r. w punkcie 1. zmienił zaskarżone postanowienie w ten sposób, że:

1. w punkcie III. ustalił, że uczestnik M. J. dokonał wydatków na nieruchomość spadkowa opisaną w punkcie I. postanowienia w kwocie 2303,46 zł;
2. w punkcie IV. lit. a) o tyle, że spłatę zasądzoną na rzecz L. S. ustalił na kwotę 81.848,27 zł;
3. w punkcie IV. lit. b), c) i d) o tyle, że spłaty zasądzone na rzecz K. J., J. J. i B. H. ustalił na kwoty po 20.462,07 zł
4. w punkcie V. lit a), b), c) i d) o tyle, że wyeliminował z nich sformułowanie „wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie opisanymi w pkt IV. postanowienia”;

W pozostałym zakresie Sąd Okręgowy oddalił apelację (punkt 2), orzekł o kosztach postępowania (punkt 3) oraz wynagrodzeniu pełnomocnika z urzędu skarżącego (punkt 4).

Skargę kasacyjną od powyższego orzeczenia wniósł uczestnik M. J.. Wartość przedmiotu zaskarżenia została w niej określona w wysokości 248.378 zł, co odpowiada – zgodnie z wyjaśnieniem skarżącego - zaokrąglonej w górę, do pełnych złotych, sumie kwot, które uczestnik postępowania ad. 4 zgłosił jako poniesione na nieruchomości nakłady, pomniejszonej o kwotę uznaną w tym zakresie przez Sąd Okręgowy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego w tak zwanych sprawach działowych (dział spadku, podział majątku wspólnego małżonków, zniesienie współwłasności), w razie zaskarżenia orzeczenia co do istoty sprawy, wartość przedmiotu sporu wyznacza nie wartość całego dzielonego majątku, ale wartość konkretnego interesu (roszczenia, żądania) lub składnika majątkowego, którego dotyczy środek odwoławczy. Wartość ta może przekraczać wartość udziału przysługującego uczestnikowi, jeżeli podważa on zasadę podziału, objęcie lub nieobjęcie orzeczeniem poszczególnych rzeczy lub praw albo rozliczenie nakładów.

Wskazana przez skarżącego w skardze kasacyjnej wartość przedmiotu zaskarżenia nie jest wiążąca dla sądu drugiej instancji, ani dla Sądu Najwyższego i podlega weryfikacji. Co do zasady wartość ta nie może przekraczać wartości przedmiotu zaskarżenia wskazanej w apelacji. W okolicznościach przedmiotowej sprawy co do zasady dopuszczalne było odwołanie się przez skarżącego do wartości nakładów, o których rozliczenie wnosił w toku postępowania, a które nie zostały uwzględnione. Niewątpliwie bowiem były one przedmiotem zaskarżenia apelacją wydanego w sprawie postanowienia pierwszoinstancyjnego i przedmiotem rozpoznania przez Sąd Okręgowy w zaskarżonym postanowieniu. Skarżący domagał się bowiem w apelacji zmiany zaskarżonego postanowienia pierwszoinstancyjnego przez ustalenie, że dokonał nakładów na majątek spadkowy opisany w punkcie I. postanowienia w łącznej wysokości 94.947,30 zł oraz pomniejszenia zasądzonych od niego spłat o kwotę 155.733,27 zł tytułem

udzielonych spadkodawczyni pożyczek i spłaconych za nią zobowiązań. W konsekwencji to nie kwota spłat, do których dokonania obowiązany został skarżący (143 234,48 zł), jest rozstrzygająca dla oceny dopuszczalności skargi kasacyjnej.

Przedmiotem rozpoznania przez Sąd Apelacyjny była kwota zgłoszonych przez skarżącego nakładów i wydatków, których rozliczenia i zasądzenia domagał się od pozostałych spadkobierców (uwzględnienia w zasądzonych od skarżącego spłatach na rzecz pozostałych spadkobierców), a obejmująca kwoty 155 733,27 zł oraz 94 947,30 zł. Pierwsza z kwot obejmowała żądane przez skarżącego spłaty pożyczek, jakich miał udzielić spadkodawczyni 23 lutego 2009 r. i 26 lutego 2009 r. w wysokości 108.153,63 zł oraz pożyczki kwoty 32.000 zł wskazanej w potwierdzeniu z 21 kwietnia 2009 r., a ponadto, spłaty wierzytelności Banku.1 w kwocie 649,08 zł i Banku.2 w kwocie 14.930,56 zł. Druga z kwot obejmowała roszczenia skarżącego dotyczące dokonanych przez niego nakładów na nieruchomość, tj. takich wydatków jak opłaty za energię elektryczną, telefon, wodę, zakup m.in. sprzętów, które miały być wykorzystywane na nieruchomości, wydatków na prace dotyczące wymiany dachu, chodnika, pielęgnację roślinności a także wynagrodzenie za sprawowanie przez skarżącego zarządu nieruchomością.

Zgodnie z art. 519¹ § 4 pkt 4 k.p.c. skarga kasacyjna nie przysługuje w sprawach dotyczących zniesienia współwłasności i działu spadku, jeżeli wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż sto pięćdziesiąt tysięcy złotych. Wartość przedmiotu zaskarżenia oznaczona została w petitum skargi kasacyjnej w wysokości 248 378 zł i stanowi zaokrągloną w górę, do pełnego złotego wartość 248 377,11 zł, która odpowiada różnicy pomiędzy zgłoszonym przez skarżącego i będącym przedmiotem rozpoznania w postępowaniu apelacyjnym żądaniem rozliczenia przez pozostałych spadkobierców dokonanych przez niego wydatków i nakładów w wysokości 250 680,57 zł (suma kwot 155 733,27 zł oraz 94 947,30 zł) i uwzględnionej przez Sąd Okręgowy kwoty nakładów w wysokości 2 303,46 zł. Wartością przedmiotu zaskarżenia objęte zostały zatem wszystkie podlegające w postępowaniu apelacyjnym, a zgłoszone przez skarżącego żądania dotyczące wydatków i nakładów, w tym również kwota 155 733,27 zł obejmująca wartość

pożyczek, jakich udzielić miał skarżący spadkobierczyni (108.153,63 zł oraz 32.000 zł) i spłat wierzytelności Banku.1 i Banku.2 (odpowiednio 649.08 zł i 14.930.56 zł).

Zarówno z podstaw kasacyjnych, jak i ich uzasadnienia, a także z wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika w sposób jednoznaczny, że skarżący, pomimo formalnego objęcia podaną wartością przedmiotu zaskarżenia wszystkich żądanych a nieuwzględnionych przez Sąd Okręgowy kwot wydatków i nakładów, nie kwestionuje w skardze rozstrzygnięcia dotyczącego nieuwzględnionych na jego rzecz kwot pożyczek, jakich miał udzielić spadkodawczyni (108.153,63 zł oraz 32.000 zł), a które wedle oceny Sądu Okręgowego nie były związane z nieruchomością i nie mogły być przedmiotem rozstrzygnięcia, gdyż postępowanie co do tych roszczeń uległo umorzeniu postanowieniem z 13 grudnia 2019 r., zaś od uprawomocnienia się postanowienia umarzającego postępowanie ponad roszczenia związane z nieruchomością w Ż., do czasu zakończenia postępowania pierwszoinstancyjnego skarżący nie zgłosił roszczeń z tytułu rozliczenia tych pożyczek. Nie kwestionuje również rozstrzygnięcia dotyczącego nieuwzględnionych na jego rzecz spłat wierzytelności Banku.1 i Banku.2 (odpowiednio 649.08 zł i 14.930.56 zł), których zgodnie z poczynionymi ustaleniami faktycznymi skarżący w rzeczywistości nie spłacił, a wierzyciele odstąpili od ich egzekwowania. Żaden z postawionych zarzutów kasacyjnych nie zmierza do podważenia dokonanej w powyższym zakresie oceny. Zarzuty te skoncentrowane są jedynie na kwestionowaniu oceny Sądu Okręgowego dotyczącej nieuwzględnienia nakładów na majątek spadkowy w łącznej wysokości wskazywanej przez skarżącego w postępowaniu apelacyjnym na kwotę 94.947,30 zł. Żądania zamykającego się w tej właśnie kwocie dotyczy podważane w podstawach skargi niezastosowanie domniemań faktycznych i błędna - zdaniem skarżącego - ocena Sądu Okręgowego, że skarżący nie wykazał poniesienia wskazywanych wydatków odpowiednimi dowodami, a także stanowisko tego Sądu dotyczące żadanego przez skarżącego wynagrodzenia za zarząd nieruchomością.

O wartości przedmiotu zaskarżenia rozstrzyga treść zarzutów podniesionych w skardze kasacyjnej, odnoszących się do poszczególnych składników majątkowych lub roszczeń, a nie treść wniosku kasacyjnego (zob. postanowienie

Sądu Najwyższego z 21 stycznia 2003 r., III CZ 153/02, OSNC 2004, nr 4, poz. 60). Te zaś nie sięgają w niniejszej sprawie 150 000 zł. W sprawie wykluczone jest ustalenie jako wartości przedmiotu zaskarżenia, wartości przedmiotu działu, skoro skarżący nie kwestionuje ani tej wartości, ani sposobu działu. Z kolei wartość udziału spadkowego skarżącego, jak również wartość zasądzonych od niego spłat również nie sięga kwoty 150 000 zł.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁶ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji. Wobec odrzucenia skargi kasacyjnej - oddaleniu podlegał wniosek pełnomocnika z urzędu skarżącego o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej z urzędu.

I.n

al